

Verslag Dutch Arctic Circle bijeenkomst

Veilig opereren in het Arctisch gebied

9 september 2021 – online bijeenkomst

Op 9 september 2021 vond een online bijeenkomst van de Dutch Arctic Circle plaats over '25 jaar Arctische Raad' en 'veilig opereren in het Arctisch gebied'. De volgende deelnemers waren aanwezig:

Hannah Wijmenga (ministerie van Buitenlandse Zaken), Iris Betten (afgestudeerde Universiteit van Amsterdam), Dick van der Kroef (NWO-NPP), Annette Scheepstra (Arctisch Centrum, rijksuniversiteit Groningen), Marcel Pera (BigLift Shipping), Jan Belgers (Belgers Pole2Pole Travelguiding), Jarno Dakhorst (NEN), Jeroen Hoving (TU Delft), Frieda van Essen (Frieda van Essen Comm. Advies), Leentje Toering (Rederij Bark EUROPA), Verena Ohms (Nederland Maritiem Land), Robert de Bruin (Van Oord), Wim Jolles (Jolmar), Gert Polet (WWF), Liz ter Kuile (ministerie van Buitenlandse Zaken), Wibbo Hofman (Maritiem instituut Willem Barentsz), Jolande Venema (kunstenares), Eelco Leemans (Leeways Marine), Bernardette Castro (Royal IHC), Martine van den Heuvel-Greve (Wageningen Marine Research), Maarten Verdaasdonk (Stichting de Noordzee), Mark van den Berg (Biglift Shipping), Mark van der Hulst (Oceanwide Expeditions), René van Hell (Arctisch Ambassadeur), Céline Hoon (Wing), Bernike van Werven (Wing).

Opening en mededelingen

Céline Hoon (technisch voorzitter) en Eelco Leemans (moderator) heetten iedereen welkom bij de online bijeenkomst. Er zijn verschillende mededelingen:

- Binnen het kernteam van de DAC hebben een aantal ontwikkelingen plaats gevonden. Verena Ohms is de opvolger van Arjen Uytendaal binnen Nederland Maritiem Land en vanuit haar rol als bestuurssecretaris die ze inmiddels 1,5 maand bekleedt, betrokken bij de DAC. Ze heeft een achtergrond in biologie en bedrijfskundige en streeft naar een combinatie tussen duurzaamheid en economische ontwikkelingen. Daarnaast vervangen vanuit Wing Céline Hoon en Bernike van Werven tijdelijk Linde van Bets die met verlof is.
- René van Hell werd welkom geheten als nieuwe Arctisch ambassadeur binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij is 'directeur inclusieve groene groei' en benadrukte het belang van het arctisch gebied binnen deze rol. Enerzijds is er veel aandacht voor en vinden mensen het een interessant gebied, anderzijds zijn veel andere onderwerpen binnen zijn functie gelinkt aan het Arctisch gebied.
- Nieuwbericht in de Barents Observer: een nieuw schip van Franse rederij is aangekomen op de geografische Noordpool, varende op LNG. Kan een inspiratie/voorbeeld zijn voor Nederland, maar de vraag is wel: hoever kunnen we gaan in exploratie van het gebied?
- Op 2 december 2021 vindt het Poolsymposium plaats, een samenwerking tussen NWO, APECS en de DAC, waarvoor alle DAC-deelnemers van harte zijn uitgenodigd. Om extra aandacht voor de polen te genereren worden er tijdens de week van het Poolsymposium ook verschillende andere evenementen georganiseerd. Als één van de DAC leden ook tijdens deze week een workshop o.i.d. organiseert, houdt ons op de hoogte.

Deel 1: 25 jaar Arctische raad

Interview Liz ter Kuile (Ministerie Buitenlandse Zaken)

Liz ter Kuile is senior policy officer bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse vertegenwoordiger in de Arctische Raad (AR) en werd geïnterviewd door Eelco Leemans over de AR en de rol van Nederland.

In 1966 (kort na de koude oorlog) ontstond er ruimte voor multilaterale samenwerking en werd de AR opgericht, een uitbreiding van de Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS) uit 1991, middels de Ottawa Declaration. De AR bestaat uit de acht arctische landen (Canada, Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen, Rusland, Zweden en de Verenigde Staten). Al in 1998 kreeg Nederland officieel de waarnemersstatus, we waren ook al betrokken bij de AEPS. Het doel van de AR vloeide ook voort

uit de AEPS en is samenwerking en bescherming/duurzaamheid van het Arctisch gebied. Naast de Arctische landen zijn ook een aantal vertegenwoordigers van inheemse volkeren hierbij betrokken.

Ook 25 jaar na de oprichting staan de doelen van de AR nog overeind. Afgelopen jaar in Reykjavik is voor het eerst een strategisch werkplan opgesteld waarin middels 7 strategische doelen wordt vooruitgekeken naar 2030. De context van de doelen is wel veranderd, klimaatverandering maakt het gebied toegankelijker. Dit biedt kansen maar ook uitdagingen, zowel ecologisch als juridisch als op het gebied van veiligheid.

Nederland is een actieve waarnemer. Nederlandse wetenschappers nemen deel aan vier van de zes werkgroepen en Liz is al vertegenwoordiger van Nederland twee keer per jaar als waarnemer bij de plenaire bijeenkomsten, waar de Arctische landen en inheemse bevolking met elkaar in overleg gaan. Waarnemende leden hebben wel spreekrecht tijdens bijeenkomsten en activiteiten die in de marge plaatsvinden, waar we bijvoorbeeld de punten vanuit de Nederlandse polaire strategie benoemen. Eens in de twee jaar is er een ministeriële editie van de AR, waar namens de landen de ministers bijeenkomen en vanuit Nederland is dan onze Arctisch ambassadeur betrokken.

De AR staat niet op zichzelf maar opereert in relatie met andere gremia zoals IMO, OSPAR en de EU. De afstemming en samenwerking kan nog versterkt worden, een stap die hierin genomen is, is de rol die IMO bij de AR heeft als waarnemer.

Inheemse volken hebben een bijzondere positie in de AR, zes inheemse volkeren hebben middels vertegenwoordigers een plek aan de overlegtafel. Zij hebben geen stemrecht maar de facto wordt hun mening wel meegenomen.

Presentatie Gert Polet (WWF)

WWF is de enige natuurbeschermingsorganisatie die als waarnemer betrokken is binnen de Arctische Raad (AR). Zij zijn hier betrokken om verschillende redenen:

- De problematiek in de Arctic wordt veelal veroorzaakt van buiten het gebied, zoals opwarming van de oceaan en het smelten van het zee-ijs.
- De impact van de veranderingen op de Arctic merken we wereldwijd, één miljard kustbewoners gaat de gevolgen hiervan ondervinden.

Gelukkig kunnen we de schade nog (tot 50%) beperken als we snel actie ondernemen.

Historisch gezien was de Arctic beperkt toegankelijk, waardoor streng beheer niet nodig was. Nu komt daar verandering in. Ter ondersteuning van beter beheer van de Arctic heeft WWF recentelijk ARCNET opgezet; een tool waarmee allerlei informatie over biodiversiteit en ecosysteem informatie weergegeven kan worden. We kunnen nu laten zien welke gebieden bijvoorbeeld voor narwallen of de Inuit van belang zijn. De tool kan gebruikt worden om in gesprek te gaan met stakeholders en wordt continu geüpdatet met nieuwe beschikbare data. Voor toegang tot de portals van de tool, mail: ArcNetinfo@arcticwwf.org.

De visie van WWF is dat in 2030 30% van de Arctic beschermd is, daarvoor hebben ze een kaart ontwikkeld met de belangrijkste gebieden voor bescherming. In samenwerking met overheden hebben ze al een aantal beschermd gebieden in werking gesteld en is onlangs het nieuwe Fisheries Moratorium in werking getreden (2017).

De Arctische Raad is het enige forum waarin landen in het gebied bijeenkomen en informatie uitwisselen over het Arctisch gebied en er is veel actieve participatie. Daarbij/daardoor is er minder spanning in dit gebied in vergelijking met andere gebieden. De stem van inheemse bevolkingen is vertegenwoordigd en ook andere staten en Ngo's zijn aanwezig. De enige zwakte van de AR is dat ze geen bevoegdheid hebben voor besluitvorming.

Tweegesprek Liz ter Kuile en Gert Polet

Liz ter Kuile en Gert Polet reageerden op een aantal stellingen:

Stelling: Nederland moet zich hard maken om de Arctische Raad duidelijke regels op te laten stellen.

Liz ter Kuile: Deze stelling impliceert dat het beheer rondom de Noordpool ondermaats is, terwijl er wel regels zijn; UNCLOS, OSPAR, IMO, visserijverdrag en het BBNJ. De rol van de AR kan hierin wel versterkt worden en de landen binnen de AR zien dit ook als speerpunt.

Gert Polet: Er is het idee van een Arctisch verdrag dat Liz oppert, om heel de Arctic te beschermen. De regels van bovengenoemde verdragen moeten wel degelijk verder toegespitst op de Noordpool worden, omdat er andere omstandigheden gelden dan op andere oceanen. Bijvoorbeeld: bij calamiteiten kan vervuiling niet worden opgeruimd en het is minder veilig om hier te opereren. Daarbij is het ook ingewikkeld om deze verdragen als basis te nemen omdat de Verenigde Naties geen lid zijn van UNCLOS. Tot slot, de biodiversiteit ligt met name in de kustgebieden, daar mag Arctisch breed beleid niet van afleiden, binnen nationale wateren ligt een groot deel van het belang.

Liz ter Kuile: Interessant punt de voor- en nadelen van een Arctisch breed verdrag versus een netwerk van lokale marine protected areas (MPA's). Goed om verder over door te praten.

Stelling: Nederland moet zich aansluiten bij de belangen van inheemse volkeren.

Gert Polet: Het is ten allen tijden belangrijk dat overheden goed luisteren naar de bevolking van het gebied. De mening van lokale bevolking hoeft niet zaligmakend te zijn, de wereld blijft niet stilstaan. Het is goed dat de inheemse bevolking meedenkt in de AR. WWF zoekt ook vaak de link met de inheemse bevolking omdat de doelen vaak sterk overlappen. Er is een balans tussen de belangen van inheemse volken en de belangen van landen, zoals de Nederlandse scheepvaart.

Liz ter Kuile: In de Nederlandse strategie staat ook dat het belangrijk is dat de inheemse bevolking wordt betrokken. De Sustainable Development werkgroep staat in het teken hiervan en Nederland is erg actief binnen deze werkgroep.

Intermezzo: Kunst van Jolande Venema

Jolande Venema is illustrator en artiest, ze werkt veel aan projecten gelinkt aan klimaatverandering en is geïnteresseerd in de verhouding tussen mens en omgeving en natuur. Wij zijn onderdeel van een groter geheel, middels haar werk wil ze klimaatverandering dichterbij en kleiner maken. Voor haar afstudeerproject keek ze naar pollenonderzoek in Arctisch gebied. De data van Wim Hoek, wetenschapper en geoloog, verzameld tijdens de SEES-expeditie in 2015 vormt de basis van het kunstwerk.

Deelnemers delen hun ervaring: het kunstwerk geeft heel goed het hoog dynamisch milieu weer dat ook een bepaalde traagheid en bedrijvigheid bevat.

Deel 2: Nederlandse expertise 'veilig opereren' in de Arctic

Presentatie Wibbo Hofman (Maritiem Instituut Willem Barentsz) – IJnavigatie

Het Maritiem Instituut Willem Barentsz op Terschelling is de enige plek in Nederland waar de Polar Code Training wordt gegeven. Zeevarenden krijgen een training gebaseerd op verschillende internationale wetgeving: STCW 2010, Solas/Marpol en de Marine Labour Convention.

De Polar Code heeft twee belangrijke onderdelen:

1. Veiligheid: veiligheidsmiddelen, procedures, constructie van het schip
2. Milieu: voorschriften omtrent gebruik olie, afvalstoffen behandeling

Om in polaire wateren te mogen varen moet je een bekwaamheidsbewijs hebben waarvoor een basis of advanced training nodig is (afhankelijk van de wateren). Sinds augustus 2015 zijn er aan het instituut 50 basis en 45 advanced cursussen gedraaid met gemiddeld 6-8 deelnemers. Ze maken veel gebruik van simulaties en praktijksituaties.

De Polar Code is nu een tijd in werking en zowel binnen het maritime safety committee (MSC) van de IMO als vanuit WWF wordt er op een aantal tekortkomingen gewezen. Dit gaat o.a. om de methode waarop port state inspections plaats vinden. Er is onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid van klassebureau's, havenstaten en vlaggenstaten en de communicatie tussen de verschillende verantwoordelijken. Ook vallen jachten en visserijschepen buiten de Polar Code, alleen commerciële scheepvaart heeft een verplichting. In de komende revisie worden zij hopelijk wel genoemd.

Ondanks deze tekortkomingen is het waardevol dat de Polar Code is ontwikkeld en niet te lang is vertraagd door mogelijke tekortkomingen. Ook bedrijven binnen de veiligheidsmiddelen branche kunnen hier hun productie op afstemmen. Zo kunnen ze betere producten maken en zorgen dat deze beschikbaar zijn.

Presentatie Gert Polet (WWF) – Onderwatergeluid

Het is nog steeds niet geheel duidelijk waar grote walvissen overwinteren wanneer het poolgebied bevroren is, maar men vermoedt dat ze ver de Stille en Atlantische oceaan op gaan. Hier zijn ze zo ver mogelijk weg van scheepvaartroutes, olie- en gaswinning en seismisch onderzoek. De verwachting is dat de walvissen last hebben van het onderwatergeluid. In de Arctische oceaan is het nu nog relatief rustig, maar er vinden steeds meer economische ontwikkelingen plaats. Wellicht zou het een goed idee zijn 'stiltegebieden' in zee op te richten om de zoogdieren rust te geven.

In de WWF-publicatie '[the rising tide of underwater noise](#)' wordt het probleem van onderwatergeluid aangekaart, met input van verschillende experts. Daarnaast heeft WWF een petitie aangeboden aan de Arctische Raad om het issue als nieuwe bedreiging aan de kaak te stellen. Binnen het IMO heeft de Canadese overheid het initiatief genomen voor meer onderzoek. Ze willen uitzoeken hoe we geluid kunnen classificeren binnen wetgeving en hier regels op kunnen maken.

In samenwerking met de werkgroep PAME van de Arctische Raad is aangetoond dat er de afgelopen 6 jaar een verdubbeling in onderwatergeluid heeft plaatsgevonden in de Arctic. Een vergelijkbare groei in de stille oceaan duurde 30 jaar. Het gaat dus om een erg snelle ontwikkeling en een belangrijk probleem.

Kan de Nederlandse overheid de initiatieven in de IMO ondersteunen? Nederlandse kennisinstellingen kunnen hun ervaring hierin meegeven voor ontwikkeling in het Noordpoolgebied. En breder dan op onderwatergeluid, hoe kunnen wij helpen de ecosysteem functies veilig te stellen, als overheid maar ook als Nederlandse industrie.

Reacties deelnemers:

- Liz ter Kuile: de Nederlandse overheid is inderdaad actief op dit onderwerp. We proberen het actief op de agenda bij MEPC van IMO te krijgen. Ook werken we met TNO en Rijkswaterstaat samen, om hun expertise vanuit het JOMOPANS-project aan te bieden aan de onderwatergeluid werkgroep van de AR.
- Jeroen Hoving (TU Delft): recente [publicatie](#) laat zien dat er op technisch gebied veel gebeurt. We werken samen in grote projecten met veel bedrijven om te streven naar minimaal onderwatergeluid.
- Robert de Bruin (Van Oord): het is niet makkelijk om als bedrijf systeemverandering te betogen, maar wij staan er zeker voor open. We investeren ook in noise reduction (bijvoorbeeld binnen wind op zee projecten) en vertrouwen dat we de technologische stap kunnen maken. Binnen de Arctic is het belangrijk om een level playing field te bewerkstelligen. Hoe beter het beheer multilateraal is ingericht hoe meer de bedrijven worden gemotiveerd te innoveren.

Presentatie Iris Betten (UVA) – de rol van Nederland in de (geo)politiek van de Arctic

Iris Betten heeft sociale geografie gestudeerd, gefocust op de track politieke geografie. Middels interviews en een literatuurstudie heeft ze politiek-geografisch gekeken naar de thema's klimaat en economie. Daarbij heeft ze vier verschillende thema's meegenomen:

- Bestuur: er zijn veel verschillende fora, de Arctic is een lappendeken aan instanties, waarbij Iris de focus heeft gelegd op internationale fora. De Arctische Raad is hierin de belangrijkste speler.
- Klimaatverandering: de toegankelijkheid van de Arctic verandert door klimaatverandering.
- Economie: economische veiligheid
- Ecologie: ecologische veiligheid

Het gebied wordt benaderd als een netwerk, niet alleen van staten maar ook van bedrijven en organisaties. Nederland is verbonden met het gebied vanuit de Nederlandse geschiedenis, o.a. via Willem Barentsz maar ook via onze betrokkenheid in de Arctische Raad. Duurzaamheid wordt door zowel overheid, bedrijven en organisaties op waarde geschat. Geopolitiek is het een zone van vrede, waarbij het de vraag is wat toekomstige grotere toegankelijkheid voor een impact zal hebben hierop.

Reacties deelnemers:

- Mark van der Hulst (Oceanwide Expeditions): binnen het Spitsbergen verdrag zie ik een gemis in de rol van de Nederlandse overheid. Noorwegen wil hun invloed gebruiken om wet- en regelgeving snel door te zetten zonder de landen die het ondertekenden te betrekken. Ook door het verdrag 'Svalbard Treaty' te noemen proberen ze zich het gebied toe te eigenen.
- Iris van Betten: Nederland is verantwoordelijk, ze hebben het verdrag ondertekend en we willen niet dat het een conflictgebied wordt. De situatie is een gevoelig evenwichtskoord.
- Liz ter Kuile: de situatie rondom Spitsbergen is gedekt in de polaire strategie, waarbij veel juristen zijn betrokken. Het is inderdaad een complexe situatie maar het staat op de radar.
- Gert Polet: binnenkort is het 100-jarig bestaan van het Spitsbergen Treaty. Wellicht zou dat een goed moment zijn om alle verdragspartners weer bij elkaar te brengen.

Afsluiting

Dank aan alle deelnemers voor hun actieve bijdrage. Nogmaals: deelnemers zijn van harte uitgenodigd voor het Poolsymposium op 2 december in het Museon (zie mededelingen) en kunnen ook zelf in deze week evenementen organiseren om extra aandacht voor de polen te genereren.